

ВІДГУК

офіційного рецензента

на дисертаційну роботу Бацвіна Андрія Ігоровича

«ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ
МОБІЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ МАЛОГО МІСТА В СЕРЕДИНІ ХХ – НА
ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІСТА
ГАЛИЧА)»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

зі спеціальності 032 – Історія та археологія

в галузі знань 03 – Гуманітарні науки

В українському гуманітарному дискурсі тривалий час поза дослідницькою оптикою залишався масив малих міст, які складають близько 80% від загальної кількості міських поселень України. Рецензована робота А. І. Бацвіна є успішною спробою заповнити цю прогалину в науці, адже об'єктом її дослідження є місто Галич. Актуальність теми зумовлена необхідністю антропологічного осмислення того, як локальна спільнота малого міста з потужним історико-символічним капіталом адаптується до масштабних макросоціальних зсувів: радянської модернізації, пострадянського транзиту, глобалізації, цифрової революції та викликів сучасної війни.

Наукова новизна роботи є вагомою і різнобічною. Автор уперше в українській науці розглядає Галич як живу, динамічну соціокультурну систему, де повсякденні практики мешканців є інструментом відтворення ідентичності та внутрішньогромадських в'язків. У контексті наукової новизни особливої уваги заслуговують:

- запропонована автором класифікація малих міст;
- антропологізація поняття «соціальна мобільність», де соціологічний конструкт вдало перенесено у просторову й повсякденну площину через

аналіз маятникової міграції (комутерства) як чинника трансформації міського способу життя.

Методологія праці органічно поєднує класичні етнографічні методи з урбаністичною антропологією. Теоретичною базою стали праці представників вітчизняної школи урбаністики (О. Коляструк, Я.Верменич), просторові концепції М. Річардсона, культурно-антропологічні студії малих міст Г. Одої. Наукову цінність має позиція автора як «свого» дослідника: проживання у передмісті Галича забезпечило високу довіру респондентів. Це гарантує автентичність усіх польових записів.

Дисертація має логічну структуру (вступ, 3 розділи, 10 підрозділів, висновки, додатки).

Розділ 1 демонструє глибоку ерудицію автора в історіографії проблеми (від праць ВУАН 1920-х рр. до сучасних українських етнологічних студій та іноземного досвіду (польська, румунська антропологічні школи).

Розділ 2 присвячено соціокультурній динаміці. Автор переконливо реконструює процес перетворення Галича з поліетнічного містечка (де співіснували українці, поляки, євреї та караїми) на майже моноетнічний простір унаслідок трагедій Другої світової війни та радянських депортацій. Розрахунки автора щодо реального рівня безробіття та масштабів маятникової міграції на основі умовної пропорційної апроксимації заслуговують на високу оцінку.

Розділ 3 найбільше розкриває «антропологічну» суть роботи. Тут детально проаналізовано трансформації матеріальної культури (перехід від дерев'яного будівництва до цегляних котеджів еkleктичного стилю), еволюцію культури харчування (збереження «ядра» традиційної кухні Опілля при одночасному поширенні напівфабрикатів та ресторанного обслуговування родинних свят тощо). Вдало виписано підрозділи про символічний простір та конфесійну палітру, де показано руйнівний характер радянської ідеології (знищення

караїмської кенаси, закриття храмів) та процеси релігійного і національного відродження за часів незалежності України.

Джерельний фундамент дослідження є досить ґрунтовним. Автор увів у науковий обіг значний масив документів ДАІФО, матеріалів Національного заповідника «Давній Галич», локальної преси («Галицьке слово», «Дністрова хвиля»). Високу цінність мають 50 авторських глибинних інтерв'ю (188 арк. розшифровок), які вже передані на зберігання до Архівних фондів ІМФЕ ім. М. Т.Рильського НАН України, що свідчить про високу академічну відповідальність дисертанта. Окремою групою джерел, що мають власну наукову цінність, є зібрані дисертантом світлини, якими ілюструються наукові положення дисертації (Додаток Г).

Результати дослідження належним чином апробовані у 3 статтях у фахових виданнях та у 5 тезах доповідей на всеукраїнських і міжнародних конференціях (у т.ч. у Варшаві, Полтаві, Києві).

У порядку наукової дискусії вважаємо за необхідне висловити таке побажання:

У тексті дисертації (зокрема в Розділі 2) поняття «соціальна мобільність» правомірно використовується у просторовому та географічному вимірі (маятникові міграції). У майбутньому можна було б також посилити аналіз вертикальної соціальної мобільності — як зміни споживчих стратегій, поява ФОПів та заробітчанські капітали вплинули на трансформацію соціальної стратифікації всередині самої галицької громади.

Зазначене побажання не знижує високого наукового рівня рецензованої праці, а має рекомендований характер для подальшої розробки теми.

Дисертаційне дослідження Бацвіна Андрія Ігоровича «Трансформація повсякденного життя та соціальної мобільності населення малого міста в середині ХХ – на початку ХХІ століття (за матеріалами дослідження міста Галича)» є зрілою, цілісною, завершеною та самостійною науковою працею.

Вона вирішує важливе наукове завдання — здійснює комплексний культурно-антропологічний та етнологічний аналіз життєдіяльності малого українського міста.

Робота повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Кабінетом Міністрів України, а її автор, Бацвін Андрій Ігорович, безумовно заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 032 «Історія та археологія».

Офіційний рецензент:

Боса Любов Григорівна,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Українського етнологічного центру ІМФЕ ім. М. Рильського НАН України

Підпис _____ Л. Г. Боса

« 1 » _____ 2026 р.

